

Literatuur: W. C. KUZELL, R. W. SCHAFFARZICK (1952) *California Med.* **77**, 319. E. P. ENGLEMAN (1953) Annual Meeting of the Am. Rheumatism Assoc. (1953) *Lancet*, **264**, 1233. L. CUDKOWICZ, J. H. JACOBS (1953) *Lancet* **264**, 223. B. M. ANSELL et al. (1953) *Lancet* **264**, 951. N. V. DILLING (1953) *Lancet* **264**, 1230. W. E. SHIELDS et al. (1953) *J.A.M.A.* **152**, 28. E. C. RAFFENSPERGER (1953) *J.A.M.A.* **152**, 30. TH. KRAININ (1953) *J.A.M.A.* **152**, 31.

Amsterdam, 14 Augustus 1953

R. G. A. VAN WAYJEN

M. KOSTER

HAEMANGIOMATA BIJ KINDEREN

Het proefschrift van dr. VAN DER WERF, *Een onderzoek naar huidangiomen bij schoolkinderen*, toont aan, dat haemangiomen neigen tot spontane, en cosmetisch fraaie genezing. Prof. SIEMENS, die van het proefschrift een aankondiging heeft geschreven (bl. 1782 van dit *Tijdschrift*), meent deze uitspraak, althans voor de grotere angiomen, te mogen betwijfelen.

Mijn ervaring over, naar schatting, bijna duizend gevallen, die niet werden behandeld, leert mij het volgende.

De echte angiomen verdwijnen na enkele jaren spontaan met een cosmetisch goed resultaat. Hiervoor is nodig een herhaald klein trauma bij voorbeeld door de kleding, hetgeen verklaart, dat angiomen op de onbedekte lichaamsdelen veel minder tot regressie neigen en daarom reeds op zeer jonge leeftijd moeten worden behandeld. Ik zag angiomen van bijna 10 cm spontaan verdwijnen met als rest op zijn hoogst een ongekleurde, wat kwabbe plek.

Een enkele maal wordt het angioom necrotisch of verettert, waarna het wordt uitgestoten. Soms ontstaat een oppervlakkig ulcus boven het angioom, dat met een onbelangrijk litteken geneest. Deze complicaties komen zelden voor.

De bruin-rode verkleuring, die zich reeds na enkele maanden ontwikkelt, berust niet op circulerend bloed, maar op bloedkleurstof in een georganiseerde, fibreuze angioomrest en verdwijnt door resorptie van het haematine.

Juist de in het begin snel groeiende angiomen verdwijnen het snelst, in tegenstelling met wijnvlekken en teleangiëctasieën, die geen of geringe neiging tot regressie tonen.

Haemangiomen ziet men bij ongeveer 20 pCt van alle zuigelingen, mits men er goed naar zoekt, ook onder het haar kijkt en de zeer kleine gezwelletjes meetelt. (De normale bleke angiomen van pasgeborenen vallen zoals vanzelf spreekt, niet hieronder).

Het is wenselijk, dat de artsen bij de beoordeling en de behandeling van angiomen één maatstaf aanleggen, temeer daar het geduld en het vertrouwen van de ouders op de proef worden gesteld door de langzame verdwijning van deze gezwellen.

Haarlem, 6 Juli 1953

W. M. NAESSENS

De door het proefschrift van dr. VAN DER WERF actueel geworden vraag, of men in de toekomst de angiomen beter onbehandeld zou laten, is voor de medicus practicus en voor de dermatoloog van buitengewoon praktisch belang. Het is derhalve prijzenswaardig, dat collega NAESSENS zijn uitgebreide ervaringen mededeelt.

Helaas tonen zijn mededelingen aan, dat wij het essentiële van de zaak nog niet weten, zoals ik ook in mijn referaat aanduidde.

Volgens NAESSENS is voor de spontane genezing van de angiomen noodzakelijk, dat deze een herhaald klein trauma ondergaan. Het bewijs voor deze bewering ontbreekt voorlopig ten enmale. De op het ogenblik heersende mening is, dat ook zonder trauma spontane genezing voorkomt, en zelfs vrij vaak. Dit is ook de quintessens van het proefschrift van VAN DER WERF.

Uit de noodzakelijkheid van een herhaald trauma concludeert NAESSENS, dat angiomen op de onbedekte lichaamsdelen, die volgens hem minder aan letsels zijn blootgesteld (hetgeen nog kan worden betwijfeld), in tegenstelling tot VAN DER WERFF *toch* behandeld moeten worden. Men zou echter ook anders kunnen concluderen: n.l. dat de medicus een herhaald klein trauma zou moeten veroorzaken, om de spontane genezing te bevorderen. Dit betekent mijns inziens een geheel nieuw gezichtspunt in de behandeling van de angiomen, dat nader onder ogen moet worden gezien, indien de opvatting van NAESSENS juist ware.

De belangrijkste quaestie voor het toekomstige angioomonderzoek is echter een andere. NAESSENS deelt mede, dat hij bijna duizend gevallen van angiomen heeft waargenomen, die niet werden behandeld. Hij vermeldt echter niet, hoeveel van deze niet behandelde angiomen spontaan zijn verdwenen. Hij zegt ook niet, hoe hij deze observaties heeft kunnen doen. In mijn referaat werd reeds op de grote moeilijkheden van een dergelijk onderzoek